

Lackó öt éves, egészen kisgyerek még, ha meggondoljuk, hogy bátyja tíz éves, anyja pedig harmincöt, s máris egy éve a sírban pihen. De öt év mégis nagy idő ugyebár, ha összehasonlítjuk a legyekkel, melyek csak egy évig, s a szép, tarka lepkékkel, mert ezek bizony csak pár hónapig élnek.

Lackó körül a világ homályban áll még, csak itt-ott villan fel fény, élesen megvilágítva egy arcot, egy délelőttöt, mikor nyakában kis özsonnáskosárával megérkezik az óvodából, mamikája magához öleli az ő kis rosszcsontját, s míg vetközteti, azt mondja neki: „Fordulj bóha, ne neves!” S fényben áll még a karácsonyfa, az egyetlen karácsonyfa a világon, mely Lackó számára ragyogott — tavaly óta ragyog egyfolytában, mert még mamika gyújtotta, mielőtt lefeküdt a sírba.

Azóta csak Kacor király van. Kacor király minden este megjelenik a sötét szobában, az ajtó mögött, mert ő olyan, hogy ahol sötét szoba van és kisgyerek, menten ott terem csontos nagy macskafejével, hosszú farkával, hetyke bajuszával, oldalán karddal, s fején valami koronafélével...

S mennyi mindent nem szabad csinálni a konyhában, ha a Kacor király az ajtó mögött hallgatozik! Nem szabad például kimenni a folyosóra, lemenni az utcára, gyufát gyújtani, a tejhez nyúlni, s a pénzhez a kredencben. Pedig a pénz és a cukor képe mindig összekeveredik Lackó fejében. Csak le kell menni a földszintre, a boltosnéninél be kell nyomni a hátsó ajtót, mely mindig enged neki, s ott áll a sötét raktár folyosóján; a folyosó végén feltűnik a boltosnéni, megfogja kezét, kinyitja tenyerét, s a pénz helyett cukrot nyom belé: „Nesze, árvaságom!” — mondja, s valamitől mindig könnyes lesz a szeme.

Ha apja megjön, árulkodik majd neki, hogy bátyja megint egyedül hagyta. Akkor majd kilép a félelem deszkái közül, fölkapaszkodik apja térdére, hozzányúl bajuszához, apja pedig kapkodja előle bajuszát, mintha játsszana vele, pedig tudja, hogy haragszik érte. Lackó szívesen elhinné, hogy nincs is Kacor király, ha apja mondaná, de hát apja ilyet sohasem mond. Inkább azt mondja, idén nem lesz karácsonyfa, minek az! Apja, ha hazajön, mesét sem tud olvasni Lackónak. Nagy szüksége lehet hát a Kacor királyra, ha kénytelen a lakásban egyedül hagyni a gyereket.

Roppal sötétedik már; a világosság erőlködik, hogy kitarson addig, míg Lackó apja hazaér. Lackó a széken ül, felhúzott lábakkal, s a csupasz falat nézi, mert bátyja lelkére kötötte, hogy jónak kell lennie. De hát jónak lenni nagyon nehéz. Úgy érzi magát Lackó a jóságtól, mintha lábát sem nyújthatná ki rendesen az ember.

Mit lehet csinálni egy kis konyhában jóságból? Csupa unalmas dolgot. Nézheti cipője orrát, mígcsak végleg el nem alszik rajta az a kerek kis világosság; golyózat, de hát egyedül golyózni, elnyerni magától a golyókat, aztán visszaadni?... Lehet papírra firkálni is, csakhogy ilyenkor mindig valami sötét gomolyag ül a kezére, mint egy doromboló kiscica, s nem lát tőle semmit. Rá lehet még ülni arra az edényre, mely már úgyszólván kicsi neki, de ezt is csak akkor, ha nagyon *kell*, különben kikap érte. Igazán nem nagy változatlanság.

Lackó marad hát a széken; a szék nyikorog egy picit, előre megy, aztán hátra, ha az ember megtanulja, hogyan kell mozgatni. Vonaton ül, vagy repülőgépen inkább, mint a Schmoll paszta, melynek berregését máris hallja alacsonyán a házak felett, s látja is piros betűit a felső ablakon végigballagni az égen. Aztán újra csend, az égen szomorú hőmály. A konyha is ilyen már — nem tud ellenállni a szomorúságnak. Előbb a sötét kis dolgok tűnnek el ben-

ne, aztán a sötét nagy dolgok. Ő is bizonyosan fekete már, akár az a kis görcs, mely kiáll az agyonsúrolt padlóból.

S nincs egyetlen csillag sem az ablakban, hogy vigasztalná, egy picinyke fény sem, mely úgy vonzaná, mint egy kis oktalan állatot. Villanyt sem gyűjthet, mert náluk még nincs villany, csak a szomszéd házban. Elnézné szívesen a lámpa üvege mögött azt az aranyzárnyú lepkét, melyről egyszer mamika mesélt, hogy csak ott jelenik meg, ahol szegény emberek laknak, de hát nem ért hozzá, hogyan kellene a lámpából kiszabadítani. A gyufaskatulyában árva kis lángok kucorognak, de a Kacor király miatt őket sem meri kiengedni...

Ha most a szobaajtó hirtelen felpattanna!... Felpattanna, s ott találná a küszöbön a tejeslábast...

Lackó loppal leereszti lábát a padlóra, elhúzza a stelázi függönyét, s keze megtalálja a tejeslábast: a tej még a sötétben is kedvesen mosolyog rá, s azt mondja: „Szervusz Lackó, hogy vagyó!” Aztán meg ezt: „Türelem, báfatom a sötétségben, csak türelem!” Lackó óvatosan fölemeli, a tej egy parányit félrebillen, s az ijedségtől azt mondja: „No!” — aztán a szoba küszöbén találja magát.

Erre azonban a szomszéd házban, mellyel közös az udvaruk, elneveti magát egy villanykörte. Épp most gyúlt ki, s egyenesen idenéz, valósággal belenevet a tejbe. A tej iziben kerek lepénnyé változik, a fal ferde fénylő lappá, mintha nem is a konyhához tartoznék, a kredenc sarka pedig megdicsőülten kezd ragyogni.

— Haha, kérem, haha! — kiáltja jó hangosan a villanykörte, mintha sosem látott volna még tejet. — Tej a küszöbön, tej a küszöbön! — ismétli, s továbbnevet: — Egy ilyen kisfiú, ki gondolta volna!...

— Csak ne vess, ostoba villanykörte! — gondolja haragjában Lackó, mert megjedtt tőle, akár egy szemtől. S az ostoba villanykörte mindjárt láthatja is, amint a megdicsőült kredenc sarka csikordul, s Lackó odanyúl, ahova mamika életében az aprópénzt szokták tenni. Most az apró fölött egy papírpénz kotlik. Mikor hozzáér, más késő: sok cukor jelenik meg előtte, édes és savanyú, töltött és erős, s egy nagy halom csokoládé.

Ezután már gyorsan pereg minden. Egyszerre lent van a földszinten, benn a boltban, s a boltosnéni előtt áll. De meglepetten tapasztalja, hogy egészen másképp érzi magát, mint mikor mamika vagy apja adott neki két fillért cukorra. Valami elromlott benne, s ő bizony már csak egy ilyen kis elrongált gépezet: hangja elakad, feje forogni kezd, keze nem mozdul, szeme pedig elhomályosodik...

— Honnan vetted ezt a tízpengőst? — húzza össze szemöldökét a boltosnéni. Most nem nevezi „árvaságomnak”, s Lackónak hiányzik az is, hogy a boltosnéni ezúttal nem érzékenyedik el.

— Apu adta — válaszolja benne az az elromlott kis motor.

— Fölmegyünk apukádhoz — mondja sietősen, kipirulva a boltosnéni, s míg a segéd kiszolgál, felvezeti Lackót a lépcsőn, jó melegen fogva a kezét. — Neked is egy jó mamára lenne már szükséged... Most megszorítottad a Jőistent, pedig ő szeret téged.

— A Kacor király... — hüppögi Lackó, és arra gondol, hogy a Kacor király azóta a tejet mind megitta.

De a tej már várja őket. A boltosnéni lámpát gyújt, s azt mondja:

— Hát ez meg mi?

— A Kacor király... — bökk Lackó a szobaajtóra.

A boltosnéni nagyot nevet, s benyit a szobába:

— Nincs itt semmi Kacor király — kong hangja a sötétben. — Tudsz már imádkozni? Mit kérsz karácsonyra a Jézuskától?

— Semmit — suttogja Lackó megsemmisülten.

Olyan kicsire szeretné húzni magát, hogy a legkisebb lyukban is elférjen. Szégyenli, hogy nincs Kacor király, de van Jóisten és Jézuska, s ő nem tud kérni tőle semmit, bocsánatot sem, mert nem tud imádkozni.

Nyílik az ajtó, egy nagy fekete ember lép be, köszönés nélkül, mogorván, mint aki nem tanult meg nevetni — Lackó apja. A boltosnéni egy kicsit megzavarodik, elpirul, hajához nyúl, aztán szép sorjában elmond mindent, de olyan melegen, olyan lágyan, hogy Lackó már tudja, nem fog kikapni.

— Mi lesz ebből a gyerekből — hallja a boltosnénit. — Pár nap múlva karácsony... Lesz karácsonyfájuk?

— Minek? — mondja nyersen az apja. — Nekem se volt soha, mégis itt vagyok.

— Anya kellene neki...

— Nem nősülök — mondja kurtán az apja, s Lackó fel sem mer nézni, csak azt hallja, hogy az ajtó halkán nyílik és csukódik.

Mostmár senki sem parancsolhatja meg neki, hogy visszatartsa a zokogást. Ráborul az asztalra, arcát, kezét tüzes könnyek lepik el, s zokog engesztelhetetlenül. Siratja a boltosnénit, a pénzt, a cukrot, a Jóistent, a karácsonyfát és mamikáját a temetőben — a szeretet egész világát, mely számára meghalt örökre. Mintha egy gödör mélyén kuporogna, s apja óriás, fekete hantokat görgetne rája...

És sír azért is, mert mostmár tudja, hogy mégiscsak ki fog kapni.

Várja az első nyaklevest, ehelyett azonban apja a torkát köszörüli, s nehéz kezét Lackó fejére teszi.

— Hát... legyen mégis... karácsonyfa? Olyan, mint tavaly...

— Olyan, olyan... — bújik elő Lackó nevetése a könnyek közül.

Apja az ujjaira bámul, vastag, esetlen ujjaira — letörnék a fenyőfa díszeit. Arra gondol, mégiscsak szólni fog a boltosnéninek: ő barátságban van a Jézuskával.

NÁZÁRET

*Ki énekelt meg, konyha, tégedet,
tányérok, bögrék a meszelt falon,
tűzhely alatt faforgács, ócska lom,
melyen egy kandur lustán lépeget...?*

*És téged, műhely, omlatag falu,
honnan az Ács füttyülve ki-kinéz
a konyhába: mint főz két kicsi kéz
s hol tétlenül nem áll fűrészes, gyalu?*

*Kis kert, melyet nap forró csókja ér
s hol játszadoz piros és hófehér
virágok közt egy édes kis Fiú?*

*Hol nincs asszony-gond s nincsen férfi-bú,
mert Atyai mosolyra minden éled
s áldón lebeg fejük fölött a Lélek...!*

Gát István